

Grand prix 2013 na hvězdárně ve Zlíně.

Co může mít společného vila Tugendhat s bývalým uhelným mlýnem nebo vypolstrovaným autobusem proměněným ve tmoucí kavárnu? Obrazy architektury jsem v pátek odpoledne naložil na parkovišti před aulou Vysoké školy báňské v Ostravě a převezl do Zlína. V sobotu ráno se pokusím se ve všech těch fotografiích domů zorientovat. Je nutné jim všem nalézt nová místa a nové sousedy a postavit z nich úplně nové město po stěnách hvězdárenského sálu. Které domy by mohly stát vedle sebe a které by se naproti tomu jako sousedé nepohodly? Bude nutno vše velmi rychle posoudit, odhadnout budoucnost, a vybrat nejvhodnější kombinace. Je to trochu podobné prvotnímu rozmýšlení nad čerstvou úlohou. To důležité, co bude klíčem k pochopení nově nastavených vztahů, se zatím stále ještě jen matně rýsuje někde hluboko pod povrchem a možná jen díky intuici a štěstí se snad vynoří, stejně tak jako ranní slunce se vyhoupne nad kopec. Prohlížím panely, z nichž na mne vykřikují fotografie barevných domů a krajín, zatím jen rozestavené podél stěn. Je zde mnoho domů jen pro bydlení, snad polovina celé výstavy zobrazuje bytovky nebo bydlení v rodinných domech. Staveb veřejných je poskrovnu. Vybavuji si, že v kterémsi minulém přehlídkce se nad touto statistikou dokonce pozastavovali i porotci. Ustálilo se dnes v naší zemi, že nově stavěná architektura je pořizována převážně soukromými investory? Pak by bylo pochopitelné, že soukromník si za své peníze postaví něco, co bude užitečné jen jemu samotnému. Je možné zhruba stovku vybraných staveb pojmout jako statistiku a podle ní pak soudit celou společnost? Co bych se tak mohl dozvědět, o čem takový výběr podá výpověď? Určitě to provést půjde, právě se sám zamýšlím, k čemu mne takové posuzování může dovést. Mám zde před sebou rodinné domy a bytovky, které bych mohl rozřadit do dvou skupin: krabice a katalogy. Pak jsou zde ještě výjimky, jichž je ale tolik jako sedmikrásce v lednu. Krabice cítím v některých případech jako velmi poctivé pokusy o vytvoření účelných obytných prostorů. Jiné, jichž je ale většina, jsou spíše jen rutinním geometrizováním, forma zde zvítězila nad životem, který se jí bude muset v budoucnu přizpůsobit. Tato hra se opakuje každý rok stále znovu a dokola až dohranata. Katalogy jsou samostatnou kapitolou. Chybí v nich už jen nápis „Okamžitě k nastěhování!“, který je obvyklý na vývěskách realitních kanceláří. Katalogy našťěstí nepřevažují.

Při prohlížení domu na Viniční louce v Mělníku jsem si znovu připomněl, že člověk toho k bydlení potřebuje velmi málo. Tato úsporná stavbička je jednou z křehkých výjimek podobných sedmikrásce. Tvarem je sice klasickou krabicí, která není líbivá na první pohled, ale kouzlo účelného uspořádání a předzvěst užitečnosti svým obyvatelům jsem objevil až teprve po detailním prostudování podrobnějšího zobrazení vkresleného mezi fotografie. Právě u takových staveb jsem vždy zvědavý, zda se můj odhad nemíjí s názory a zkušenostmi lidí, kteří v domě žijí. Tohle domýšlení a předvídaní se mi čím dál více jeví jako jedna z nejdůležitějších a nejcennějších zkušeností či schopností architektovy. Umění domýšlet, jak a v čem budou nové stavby, dokud ještě nejsou postaveny, užitečné svým budoucím uživatelům. Jak se novotvar stane, nebo naopak proč se nestane součástí místa, kam byl zasazen. Podle čeho lze určit a rozpoznat ten správný a jedinečný tvar, který bude v tomto případě tím jediným správným a proč, když stavba je zatím ještě jen někde na papíře nebo v myslích architektů? Lze na vytváření takto kvalitní architektury napsat návod? Uměl by se jím někdo řídit? V mnoha případech se čerstvá architektura nabízí jen jako začátek, od něhož se bude postupně přizpůsobovat schopnostem svých uživatelů, kteří se s ní budou souběžně učit žít. Pokud se vytvořením nového uspořádání podaří alespoň tohle, bývá to velký úspěch. Vedle čisté krabičky na Viniční louce jsem pověsil panel s Kaplí Panny Marie ve Vrchlabí. Sousedství těchto dvou úsporných forem, které jsou si zvenku i trochu podobné, mi potvrdilo, že na stěnách sálu vystavět město mohu. Dál pokračuji s vybíráním sousedů k sousedům.

Sál je zaplněn, architektura je vyvěšena do stěn a domy ani nedutají očekáváním návštěvníků. Hvězdárna je na kopci, jak obvykle fungující hvězdárny bývají, a proto sem na výstavu z města dole přicházejí vždy jen ti, které architektura opravdu zajímá, a jen málokdy někdo, kdo by si nevěděl rady s volným odpolednem. Rozhovory o vystavených stavbách se prolínají s cinkotem vinných sklenic a štěkotem pozdě přišedších psů. Návštěvníci mnohé po stěnách rozvěšené budovy znají, a proto celé to několikahodinové otevření výstavy spíše připomíná mnohahlasou simultánní přednášku o současné architektuře. Vždy, když se podaří o architektuře hovořit a pokud je současně tolik příkladů, o nichž to má smysl, tak je to snad pro budoucí architektování užitečné.

Z fotografie na jednom z panelů se na všechny usmívá můj učitel Ivo Oberstein, který letos dostal za své celoživotní architektování také skleněnou krabici.

Ivan Havlíček v. h.

napsáno pro Informační servis Obce architektů